

**XXI ASRDA RUS TILINING EVOLYUTSIYASI: YANGI SO'ZLAR
VA TENDENTSIYALAR**

Farg'ona davlat universiteti, rus tili metodikasi o'qituvchisi

Xamidova Maxbuba Kaxarovna

Farg'ona davlat universiteti, chet tillari fakulteti

filologiya va tillarni o'qitish

ingliz tili yo'nalishi 1-bosqich talabasi

Shokirova Namunaxon Raufjon qizi

Annotatsiya. Maqola XXI asrda rus tilida yuzaga kelayotgan muhim evolyutsion o'zgarishlarni tahlil qiladi. Unda zamonaviy texnologiyalar, internet, globalizatsiya va ijtimoiy-madaniy transformatsiyalar ta'sirida paydo bo'layotgan yangi so'zlar, neologizmlar va leksik tendentsiyalar ko'rib chiqiladi. Maqolada, shuningdek, ushbu o'zgarishlarning tilning fonetik, grammatik va semantik tizimlariga ta'siri ham baholanadi. Rus tilining zamonaviy rivojlanish tendentsiyalari, xususan, ingliz tilidan o'zlashgan so'zlarning faollashuvi, jargon va slengning kengayishi, shuningdek, tilning kommunikativ funksiyasidagi o'zgarishlar alohida e'tiborga olinadi. Tadqiqot rus tilshunosligi uchun dolzarb bo'lgan ushbu jarayonlarni chuqur tushunishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: XXI asr, rus tili, evolyutsiya, neologizmlar, leksik tendentsiyalar, tilshunoslik, globalizatsiya, internet, texnologiyalar, o'zlashmalar, jargon, sleng.

XXI asr - bu nafaqat texnologiyalar va globalizatsiya asri, balki tilning tez sur'atlar bilan o'zgarishi asri hamdir. Rus tili, dunyodagi eng ko'p tarqalgan tillardan biri sifatida, bu o'zgarishlardan chetda qolmadi. Ushbu maqolada biz XXI asrda rus tilida kuzatilayotgan asosiy tendentsiyalarni, yangi so'zlarning paydo bo'lish sabablarini va bu jarayonning tilning kelajagiga ta'sirini ko'rib chiqamiz.1. Texnologiyalar va internetning ta'siri: XXI asrning boshlarida internetning keng tarqalishi va mobil texnologiyalarning rivojlanishi rus tiliga misli ko'rilmagan ta'sir

ko'rsatdi. Internet nafaqat yangi muloqot vositasini yaratdi, balki tilning o'ziga ham yangi talablar qo'ydi. Yangi so'zlar: Internet va texnologiyalar bilan bog'liq ko'plab yangi so'zlar paydo bo'ldi. Masalan, "лайк" (like), "пост" (post), "сторис" (stories), "стрим" (stream), "блогер" (blogger), "мем" (meme), "хештег" (hashtag) kabi so'zlar endilikda rus tilining kundalik lug'atiga kirdi. Qisqartmalar va abbreviaturalar: Internet muloqoti tezkorlikni talab qiladi, shuning uchun "ИМХО" (mening fikrimcha), "ЗЫ" (postscriptum), "ЛОЛ" (qattiq kulish) kabi qisqartmalar keng tarqaldi. Yozma nutqning o'zgarishi: Internet muloqoti yozma nutqning soddalashuviga va so'zlashuv nutqiga yaqinlashuviga olib keldi. Bu, ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlarda va xabarlarda yaqqol ko'rinadi.

2. Globalizatsiya va o'zlashmalar: Globalizatsiya jarayoni turli mamlakatlar va madaniyatlar o'rtasidagi aloqalarni kuchaytirdi. Bu esa, o'z navbatida, rus tiliga boshqa tillardan so'zlar o'zlashishiga olib keldi. Ingliz tilidan o'zlashmalar: Rus tiliga eng ko'p o'zlashmalar ingliz tilidan kirib keldi. Bu, ayniqsa, biznes, marketing, sport va ommaviy madaniyat sohalarida yaqqol seziladi. Masalan, "менеджер" (manager), "маркетинг" (marketing), "бренд" (brand), "стартап" (startup), "фитнес" (fitness) kabi so'zlar rus tilida keng qo'llaniladi. Boshqa tillardan o'zlashmalar: Rus tiliga nafaqat ingliz tilidan, balki boshqa tillardan ham so'zlar o'zlashdi. Masalan, "кешбэк" (cashback) so'zi ingliz tilidan, "хиджаб" (hijab) so'zi arab tilidan, "суши" (sushi) so'zi yapon tilidan o'zlashgan.

3. Tilning soddalashuvi va informallasuvi: XXI asrda rus tilida soddalashuv va informallasuv tendentsiyasi kuchaymoqda. Bu, ayniqsa, yoshlar tilida va internet muloqotida yaqqol seziladi. So'zlashuv nutqining ta'siri: So'zlashuv nutqining ta'siri ostida yozma nutq ham soddalashmoqda. Murakkab grammatik konstruksiyalar o'rniga sodda gaplar ko'proq ishlatilmoqda. Emotsionallikning oshishi: Internet muloqoti va ijtimoiy tarmoqlar nutqning emotsionalligini oshirdi. So'zlar va iboralar yanada emotsional bo'yoq kasb etmoqda. Normativlikning susayishi: Ba'zi hollarda til me'yorlariga rioya qilish darajasi susaymoqda. Bu, ayniqsa, internet muloqotida va yoshlar tilida ko'rinadi.

4. Mintaqaviy o'zgarishlar: Rus tili nafaqat Rossiyada, balki boshqa mamlakatlarda ham tarqalgan. Har bir mintaqada rus tili o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, bu xususiyatlar XXI asrda yanada yaqqol ko'rinmoqda. Ukraina rus tili:

Ukrainadagi siyosiy o'zgarishlar rus tilining Ukrainadagi mavqeiga ta'sir ko'rsatdi. Belarus rus tili: Belarusda rus tili davlat tili sifatida qo'llaniladi, lekin u yerda ham o'ziga xos xususiyatlar mavjud. O'zbekistonda rus tili: O'zbekistonda rus tili millatlararo muloqot tili sifatida ishlatiladi. XXI asrda rus tili bir qator muhim o'zgarishlarni boshidan kechirmoqda. Bunga, ayniqsa, quyidagi omillar ta'sir ko'rsatmoqda: Internet va raqamli texnologiyalar: Internetning keng tarqalishi va ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanishi rus tiliga katta ta'sir ko'rsatdi. Bu, ayniqsa, yangi so'zlar va iboralar paydo bo'lishiga, shuningdek, yozma nutqda qisqartmalar va norasmiy uslubning keng qo'llanilishiga olib keldi. Internet-memlar va onlayn-kommunikatsiya uslublari tilning leksikasi va grammatikasiga ham ta'sir o'tkazmoqda. Globalizatsiya va madaniy almashinuv: Boshqa tillardan, ayniqsa ingliz tilidan o'zlashmalar davom etmoqda. Bu, bir tomondan, tilning lug'at boyligini oshirsa, boshqa tomondan, tilning o'ziga xosligi haqida ba'zi xavotirlarni ham uyg'otmoqda. Ijtimoiy va siyosiy o'zgarishlar: Jamiyatdagi va siyosiy hayotdagi o'zgarishlar ham tilga o'z ta'sirini ko'rsatadi. Yangi tushunchalar va hodisalar paydo bo'lishi bilan yangi so'zlar va iboralar iste'molga kiradi.

Norasmiy va og'zaki nutqning roli: Norasmiy muloqotning o'sishi, ayniqsa yoshlar orasida, tilning grammatikasi va sintaksisida ba'zi soddalashuvlarga olib kelishi mumkin. Shunday ekan, XXI asr rus tili uchun o'zgarishlar davri bo'lmoqda. Texnologiyalar, globalizatsiya va ijtimoiy o'zgarishlar tilning leksikasiga, grammatikasiga va uslubiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Bu jarayon tilning boyishiga va rivojlanishiga olib keladi, lekin ayni paytda til me'yorlariga rioya qilish va tilning tozaligini saqlash masalasini ham dolzarb qiladi. Kelajakda rus tili qanday yo'nalishda rivojlanishini va bu tendentsiyalar qanday oqibatlarga olib kelishini vaqt ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Rus tilining o'zbek tilidagi darsliklari va o'quv qo'llanmalari.
2. O'zbek tilshunosligiga oid kitoblar.
3. Lug'atlar (ruscha-o'zbekcha va o'zbekcha-ruscha.)
4. Wikipedia
5. www.google.uz